

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum ista nomina sint synonyma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

tiones horum nominum esse veras de Deo, q̄ tamen nō asserit affirmaciones esse falsas sed incompatas. Quantum n. ad rem significatam, Deo vere attribuntur, que in eo aliquo modo est, ut iā ostensum est: sed quantum ad modum quem significant, de Deo negari p̄nt. Quodlibet. n. istorum nominum significat aliquam formam definitam, & sic Deo non attribuntur, ut dictum est. Et ideo absolute de Deo possunt negari, quia ei non cōveniunt per modum qui significatur: modus. n. significatus est s̄m q̄ sunt in intellectu nostro, ut dictum est. Deo autē conueniunt sublimiori modo, unde affirmatio incompata d̄r quasi nō oīno cōuenienter coniuncta pp̄ diuersum modum. Et ideo s̄m doctrinā Dionysii tripliciter ista de Deo dicuntur. Primo quidem affirmatiue, ut dicamus Deus est sapiens. Quod quidem de eo oportet dicere, propter hoc quod est in eo similitudo sapientiæ ab ipso fluentis: quia t̄s non est in Deo sapientiæ, qualem nos intelligimus & nominamus, potest vere negari, ut dicitur, Deus non est sapiens. Rursum quia sapientiæ non negatur de Deo, quia ipsa deficiat a sapientiæ: sed quia supereminens est in ipso quā dicitur aut intelligatur: ideo oportet dicere quod Deus sic super sapiens. Et sic per istum triplicem modum loquendi, secundum quem dicitur Deus sapiens, perfecte Dionysius dat intelligere, qualiter ista Deo attribuantur.

AD TERCIUM dicendum, quod ista nota d̄r significare diuinos peccatus; q̄a primo sunt imposta ad significandū istas peccationes, s̄m q̄ sunt in creaturis; & ab earū similitudine intellectus noster manuducitur, ut h̄mōi Deo eminentiori modo attribuat.

AD QUARTUM dicendum, quod verbum Origenis non est intelligendum, quod hoc intendimus significare cum dicimus, deus est sapiens, quod deus est causa sapientiæ: sed quia ex sapientiā quam causat, intellectus noster manuducitur, ut sibi sapientiā supereminenter attribuat, ut dictum est.

AD QUINTUM dicendum, q̄ cum d̄r deus intelligēs, notatur noīe sui causati; q̄a nomē q̄d sui causati substantiā significat, sibi nō definite attribui p̄t, s̄m quē modū nomen significat. Et sic hoc nomen quāuis eī aliquo modo cōueniat, nō tamē cōuenit ei ut nomen eius: quia id quod significat nomen, est definitio: causato vero conuenit, ut nomen eius.

AD SEXTUM dicendū, q̄ ratio illa probat quod deus non potest nominari nomine, substantiam ipsius designante, vel comprehendente, vel adæquantē. Sic enim de deo ignoramus quid est.

AD SEPTIMUM dicendum, q̄ sicut oīa participat dei bonitatem, non eandem numero, sed per similitudinē ita participat p̄ similitudinē esse dei. Sed in hoc differt, nam bonitas importat habitudinem alicuius causæ, est enim bonum diffusiuum sui: essentia autem significatur in eo in quo est, ut quiescens.

AD OCTAuum dicendū, q̄ in effectu inuenit aliqd̄ p̄ quod assimilatur suæ causæ, & aliqd̄ p̄ quod a sua causā differt. Quod quidē conuenit ei vel ex materia, vel ex aliquo h̄mōi: sicut patet in latere indurato p̄ ignem. Nā in hoc p̄ lutum calefiat ab igne, igni similatur: in hoc vero q̄ calefactum ingrosset, & induretur differt ab igne: sed h̄t hoc ex materiæ conditione. Si ergo id in quo later igni similatur, de igne dicitur, proprie dicitur de eo, & eminentius, & per prius. Ignis enim est calidior quā later, & iterum eminentius: nam later est calidus quasi calefactus, ignis autem naturaliter. Si vero id in quo later

F ab igne differt, dicamus de igne, falsum erit, & nomen huiusmodi conditionem in se oī intellectu habens, de igne nō poterit dici, nisi metaphorice. Falsum est enim igne, qui est subtilissimum corpus, grossum dici. Durus autē dici potest, propter violentiam actionis, & non faciem potentia passionis. Similiter consideranda sunt in creatoris quadam secundum quæ Deo simulantur, quæ quāntū ad rem significatam, nullam imperfectionem important, sicut esse, viuere, & intelligere, & huiusmodi. Et illa proprie dicuntur de Deo, immo per prius de ipso, & eminentius quā de creaturis. Quā d̄ vero sunt, secundum quæ creatura differt a Deo, consequentia ipsam prout est ex nihilo, sicut potentialitas, primitio, motus, & alia huiusmodi. Et ista sunt falsa de Deo. Et quæcumq̄ nomina in sui intellectu conditiones huiusmodi claudūt, de Deo dici nō possunt, nisi metaphorice, sicut leo, lapis, & huiusmodi: propter hoc quod in sui definitione habent materiam. Dicuntur autem huiusmodi metaphorice de Deo, propter similitudinem effectus.

AD NONVM dicendum, q̄ ratio illa procedit de eo, quod significat substantiā definitiue, vel circumscripitiue. Sic autem nullum istorum nominum substantiam Dei significat, ut dictum est.

AD X. dicendum, quod quāuis huiusmodi perfectiones in Deo sint ipsa diuina substantia: tamen in creatura non sunt substantiales prædictæ diuinae perfectiones. Et ideo secundum eas creaturas nō dicitur Deo eadem, sed similes.

AD XI. dicendum, quod hoc esset contra naturam, si sapientiæ eiusdem rationis cum ea quæ est accidens, in Deo esset: hoc autem nō est verum, ut ex prædictis patet. Nec tamen auctoritas inducta est ad propositum: nihil enim contra naturam Deus facit in seipso, quia in seipso nihil facit.

AD XII. dicendū, quod complexio huius termini cum dicitur, Deus bonus, non refertur ad aliquā compositionem que sit in Deo: sed ad compositionem quæ est in intellectu nostro.

AD XIII. dicendū, q̄ Deus subterfugit formā intellectus nostri quasi oēm formā intellectus nostri excedēs: non autem ita q̄ intellectus noster secundum nullam formam intelligibilē Deo assimilatur.

AD XIV. dicendum, q̄ ex quo intellectus noster diuinā substantiam non adæquat, hoc ipsum quod est Dei substantia remanet, nostrum intellectū excedens: & ita a nobis ignoratur. Et propter hoc illud est vltimum cognitionis humanæ de Deo, q̄ scire Deum nescire, inquitur cognoscit illud q̄d Deus est, omne ipsum quod de eo intelligim⁹ excedere.

ARTICVLVS VI.

Verum ista nomina sint synonyma?

Sexto queritur vtrum ista nomina sint synonyma. Et videtur q̄ sic. Synonyma enim nomina dicuntur quæ omnino idē significant: sed omnia ista nomina de Deo dicta significant idē: quia significant diuinam substantiā, quæ est omnino simplex & vna: ut ostensum est, ergo oīa ista nomina sunt synonyma. ¶ Præ. Damasc. dicit q̄ in diuinis omnia sunt vna, præter ingenerationem, generationē, & processionem: sed nomina significatiua vnum sunt synonyma: ergo omnia nomina dicta de Deo, præter ea quæ significant proprietates personales, sunt synonyma. ¶ Præ.

In corp. art.
In corp. art.
In corp. art.
In corp. art.
In corp. art.

In corp. art.

K

¶ 3 Præ. Quæcumq; vni & eidem sunt eadem, sibi invicem sunt eadem: sed sapientia in Deo est idem quod sua substantia, similiter voluntas & potentia. ergo sapientia, potentia, & voluntas in Deo omnino sunt idem. Et sic sequitur qd ista nomina sunt synonyma. Sed dicendum qd ista nomina significant vnum secundum rem, significant tamen rationes diversas. Et ideo non sunt synonyma.

¶ 4 Sed cõtra. Ratio cui non respõdet aliquid in re, falsa est & vana: sed si rationes horum nominũ sunt multæ, & res est vna, videtur qd rationes istæ sint vana & falsa. Sed dicendum, qd rationes istæ non sunt vana, cum eis aliquid respondeat quod est in Deo.

¶ 5 Sed cõtra. Secundum hoc res creatæ Deo assimilantur, secundum quod ab ipso processerũt per similitudinem idealem: sed pluralitas idearum vel rationum idealium non attenditur secundum respectus ad creaturas: nam ipse Deus secundum vnam suam essentiã est idea omnium, ergo nec rationes nominũ, quæ de Deo dicimus ex similitudine creaturarũ, habent aliquid respondens ex parte diuinæ substantiæ.

¶ 6 Præ. Illud quod est maxime vnum, nõ põr esse radix & fundamentũ multitudinis: sed diuina essentia est maxime vna, ergo rationes prædictorũ nominũ non põnt in diuina substantia fundari vel radicari.

¶ 7 Præ. Distinctio relationum quæ realiter sunt in Deo, facit pluralitatẽ personarum. Si ergo istis rationibus communibus attributorum aliquid responderet in Deo, etiam secundum multitudinem attributorum esset in Deo multitudo personarum. Et sic essent in Deo plures personæ quàm tres, quod est hæreticum: & ita videtur quod penitus ista nomina sint synonyma.

SED CONTRA. Nomina synonyma sibi inuicem adiuncta nugationem inducunt: sicut si diceretur, vestis & indumentum. Si ergo ista nomina sint synonyma, erit nugatio, cum Deus dicitur bonus, Deus sapiens, quod est falsum.

¶ 2 Præ. Quicumq; negat vnum synonymorum de aliquo, negat & reliquum: sed aliqui negauerũt eius potentiam, qui non negauerunt eius scientiam, vel bonitatem, ergo ista nomina non sunt synonyma.

¶ 3 Præ. Hoc patet per comment. 1. i. Metaphy. qui dicit, qd hæc noia dicta de Deo nõ sunt synonyma.

RESPON. Dicendum, quod ab omnibus intelligentibus cõmuniter dicitur, quod hæc nomina nõ sunt synonyma. Quod quidẽ facile esset sustinere secundũ illos qui dicebãt hæc nomina non significare diuinam substantiam: sed intenciones quasdam additas essentielles, aut modos operandi in effectibus, vel etiã creaturarum negationes: sed supposito qd hæc nomina significant diuinam substantiam, sicut supra ostensum est, quæstio videtur maiorem difficultatem cõtinere, quia sic indubitanter vnum & idem simplex significatum per omnia ista nomina, quod est diuina substantia. Sed sciendum qd significatio nominis, nõ immediate refertur ad rem, sed mediante intellectu: sunt enim voces notæ earum quæ sunt in anima passionum, & ipsæ intellectus conceptiones sunt rerum similitudines, vt patet per Philosophi. in principio Periherme. quod ergo aliqua nomina nõ sint synonyma, potest impediri, vel ex parte rerum significatarum, vel ex parte rationum intellectarũ quæ nomina, ad quas significandas nomina imponũtur. Horum ergo nominũ quæ de Deo dicuntur, synonyma impediri nõ possunt per diuersitatem rerum significatarum secundum præhabita: sed solum per

A rationes nominum quæ sequuntur conceptiones intellectuum. Et ideo dicit Cõmenta. 1. i. Metaphy. quod multiplicitas in Deo est solum secundum differenciam in intellectu, & non in esse, quod nos dicimus vnum secundum rem, & multa secundum rationem. Istæ autem diuersæ rationes in intellectu nostro existentes, nõ possunt tales rationes esse, quibus nihil respondeat ex parte rei. Etenim quorum sunt istæ rationes, intellectus noster Deo attribuit. Vnde si nihil esset in Deo, vel secundum ipsum, vel secundum eius effectũ, quod his rationibus responderet, intellectus esset falsus in attribuendo, & omnes propositiones, huiusmodi attributiones significantes, quod est inconueniens. Sunt autem quedam rationes, quibus in re intellecta nihil responderet: sed ea quorum sunt huiusmodi rationes, intellectus non attribuit rebus prout in seipsis sunt: sed solum prout intellectæ sunt, sicut patet in ratione generis & speciei & aliarum intencionum intellectuum. Nam nihil est in rebus quæ sunt extra animã, cuius similitudo sit ratio generis vel speciei: nec tamen intellectus est falsus, quia ea quorum sunt istæ rationes, scilicet genus & species, non attribuit rebus secundum quod sunt extra animam, sed solum secundum quod sunt in intellectu. Ex hoc enim qd intellectus in seipsum reflectitur, sicut intelligit res existentes extra animam: ita intelligit eas esse intellectas. Et sic sicut est quedam conceptio intellectus vel ratio, cui respondet res ipsa, quæ est extra animã, ita est quedam conceptio, vel ratio, cui respondet res intellecta, secundum quod huiusmodi, sicuti rationi hominis vel conceptioni hominis, respõdet res extra animam: rationi vero vel cõceptioni generis, aut speciei, respondet solum res intellecta. Non autem est possibile huiusmodi esse rationes horũ nominũ, quæ de Deo dicuntur, quia sic intellectus non attribueret ea Deo secundum quod in se est: sed secundum quod intelligitur, qd patet esse falsum. Esset enim sensus, cum dicitur, Deus est bonus, qd Deus sic intelligitur, non autem quod sit. Et ideo dicunt quidam qd istis diuersis rationibus nominum respondent diuersa connotata, quæ sunt diuersi Dei effectus, volunt enim quod cum dicitur, Deus est bonus, significetur eius essentia cum aliquo effectu connotato, vt sit sensus, Deus est & bonitatem causat: sicut diuersitas harum rationum causatur ex diuersitate effectuum, sed hoc non videtur cõueniens, quia cum effectus a causa secundum similitudinem procedat, prius oportet intelligere causam aliqualem quam effectus tales. Nõ ergo sapiens dicitur Deus, quoniam sapienciam causat: sed quia est sapiens, ideo sapienciam causat. Vnde August. dicit quod quia Deus est bonus, sumus: in quantum sumus, boni sumus. Et præterea fm hoc sequeretur qd huiusmodi nomina per prius dicerentur de creatura qd de creatore: sicut sanitas prius dicitur de sano quàm de sanatio, quod sanum dicitur ea ratione, quia sanitatem causat. Itẽ si nihil aliud intelligitur, cum dicitur Deus est bonus, nisi Deus est, & est bonitatis causator, sequeretur qd eadem rone omnia nomina effectuum diuinorũ de eo possent prædicari, vt diceretur, Deus est cœlum, quia cœlum causat. Et iterũ si hoc dicatur de causalitate in actu, patet esse falsum: quia secundũ hoc non possemus dicere qd Deus ab æterno fuerit bonus, vel sapiens, vel aliqd huiusmodi: non. n. ab æterno fuit causa in actu. Si autẽ hoc intelligatur de causalitate secundum virtutem, vt dicatur

Lib. 1. text. 39. cit. hinc.

1077. 116

1077. 116

1077. 116

Li. 2. de doctr. Christ. 2. na. 32. 63.

E

causatur bonus, quia est, & habet virtutem bonitatem infundendi, tunc oportebit dicere quod hoc nomen bonum significat illam virtutem: sed illa virtus est quaedam supereminens similitudo sui effectus, sicut & quilibet virtus agentis equiuoci. Vnde sequeretur quod intellectus concipiens bonitatem, assimilaretur ad id, quod est in Deo, & quod est Deus. Et sic rationi vel conceptioni bonitatis, responderet aliquid quod est in Deo, & quod est Deus. Et ideo dicendum est, quod omnes istae multae rationes, & diuersae habent aliquid respondens in ipso Deo, cuius omnes istae conceptiones intellectus sunt similitudines. Constat enim quod vnus formae non potest esse, nisi vna similitudo secundum speciem, quae sit eiusdem rationis cum ea possunt tamen esse diuersae similitudines imperfectae, quarum qualibet a perfecta forma representatione deficiat. Cum ergo, ut ex superioribus patet, conceptiones perfectionum in creaturis inuentarum, sint imperfectae similitudines, & non eiusdem rationis cum ipsa diuina essentia, nihil prohibet quin ipsa vna essentia omnibus praedictis conceptionibus respondeat, quasi per eas imperfecte representata. Et sic omnes rationes sunt quaedam in intellectu nostro, sicut in subiecto: sed in Deo sunt ut in radice veritate has conceptiones. Nam non essent verae conceptiones intellectus, quas habet de re aliqua: nisi per viam similitudinis illis conceptionibus res illa responderet. Diuersitatis ergo vel multiplicis nominum causa est a ex parte intellectus nostri, qui non potest pertingere ad illam Dei essentiam videndam secundum quod est: sed videt eam per multas similitudines eius deficientes, in creaturis quasi in speculo resultantibus. Vnde si ipsam essentiam videret, non indigeret pluribus nominibus, nec indigeret pluribus conceptionibus. Et propter hoc, Dei verbum quod est perfecta conceptio ipsius non est nisi vnum, propter hoc dicitur Zach. vlti. In die illa erit Dominus vnus, & nomen eius vnum: quando ipsa Dei essentia videbitur, & non colligetur Dei cognitio ex creaturis.

Art. pract.

D. 369.

D. 333.

In corp. art.

In corp. art.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod licet ista nomina significant vnam rem: multis tamen rationibus, ut dictum est. Et propter hoc non sunt synonyma.

Ad SECUNDVM dicendum, quod Damascene intelligit quod in diuinis omnia sunt vnum secundum rem, praeter proprietates personales, quae realem personarum distinctionem constituunt: tamen non excludit quin ea quae de Deo dicuntur, ratione differant.

Ad TERTIVM per hoc patet responsio: quia sicut bonitas & sapientia, sunt vnum secundum rem cum diuina essentia: ita & adiuuicem, eam tamen rationes horum nominum differant, ut dictum est.

Ad QVARTVM dicendum, quod iam patet ex praedictis, quod licet Deus sit vnus vnus, tamen istae multae conceptiones vel rationes non sunt falsae, quia oibus eis responderet vna & eadem res imperfecte per eas representata: essent autem falsae, si nihil eis responderet.

Ad QVINTVM dicendum, quod cum omnimoda vnitas sit ex parte Dei, & multiplicitas ex parte creaturarum, sicut oportet quod in Deo intelligente plures creaturas sit vna forma intelligibilis per essentiam, & multi respectus ad diuersas creaturas: ita in intellectu nostro ex multiplicitate creaturarum in Deum ascendente, oportet quod sint multae species habentes relationes ad vnum Deum.

Ad SEXTVM dicendum, quod istae rationes non fundantur in diuina essentia, sicut in subiecto: sed sicut in

F causa veritatis, vel sicut in representatione per omnes quod eius simplicitati non derogat.

Ad SEPTIMVM dicendum, quod paternitas, & filiationem habent oppositionem adiuuicem, & ideo argunt realem distinctionem suppositorum: non autem bonitas & sapientia.

ARTICVLVS VII.

Vtrum huiusmodi nomina dicantur in creaturis vniuoce, vel equiuoce.

SEPTIMO quaeritur vtrum huiusmodi nomina dicantur de Deo & creaturis vniuoce, vel equiuoce. Et videtur quod vniuoce. Mensura enim & mensuratum sunt vnus rationis: sed diuina bonitas est mensura omnis bonitatis creatae, & eius sapientia omnis sapientiae. ergo vniuoce dicuntur de Deo & creatura. ¶ 1. Præ. similia sunt quae communicant in forma: sed creatura potest Deo similari, quod patet Ge. j. Eadem enim hominem &c. ergo creatura ad Deum est aliqua communicatio in forma. De omnibus autem communicationibus in forma potest aliquid vniuoce predicari. ergo de Deo & creatura potest aliquid predicari vniuoce. ¶ 2. Præ. Maius & minus non diuersificant species: sed cum creatura dicatur bona, & Deus bonus, in hoc differre quod Deus est melior omni creatura. ergo bonitas Dei & creaturae non diuersificatur secundum speciem, & sic vniuoce bonum predicatur de Deo & creatura. ¶ 3. Præ. Inter ea quae sunt diuersorum generum, non potest esse comparatio, sicut Phil. probat in 7. Physicorum enim comparabilis est velocitas alterationis, velocitatis motus localis: sed inter Deum & creaturam attendi aliqua comparatio (dicitur. n. quod Deus & creatura bonus, & creatura est bona) ergo Deus & creatura sunt vnus generis: & ita aliquid de eis potest vniuoce predicari. ¶ 4. Præ. Nihil cognoscitur nisi per speciem vnus rationis, non enim albedo quae est in pariete per speciem quae est in oculo cognoscitur, nisi esset vnus rationis: sed Deus per suam bonitatem cognoscitur bona, & per suum esse cognoscitur omnia, & sic de aliis ergo bonitas Dei & creaturae sunt vnus rationis: sic vniuoce bonum de Deo & creatura predicatur. ¶ 5. Præ. Domus quae est in mente artificis, & domus quae est in materia, sunt vnus rationis, sed omnes creaturae processerunt a Deo, sicut artificata ab artifice: ergo bonitas quae est in Deo, est vnus rationis cum bonitate quae est in creatura, & sic idem quod primo ¶ 7. Præ. Omne agens equiuocum reducitur ad aliquid vniuocum. ergo primum agens quod Deus est, oportet esse vniuocum: sed de agente vniuoco & effectui eius proprio aliquid vniuoce predicatur, ergo de Deo & creatura predicatur aliquid vniuoce.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit 10. Metaph. quod aeterno & temporali nihil est commune nisi nomen, sed Deus est aeternus, & creaturae temporales. ergo Deo & creaturis nihil potest esse commune nisi nomen, & sic predicatur equiuoce prae dicta nomina de Deo & creaturis.

¶ 1. Præ. Cum genus sit prima pars definitionis, ablato genere remouetur significata ratio per nomen, vnde si aliquid nomen imponatur ad significandum id quod est in alio, erit nomen equiuocum: sed sapientia dicta de creatura est in genere qualitatis. Cum ergo sapientia dicta de Deo non sit qualitas, ut supra ostensum est, videtur quod hoc nomen sapientia equiuoce predicatur de Deo & creaturis.

¶ 3. Præ.